

บทที่ 5

ผลการขับเคลื่อนในการขยายเครือข่าย

องค์ความรู้ที่ได้จากศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบทั้งสามแห่งที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในบทที่ 4 เป็นองค์ความรู้ที่เป็น ตัวอย่างอันเป็นรูปธรรมของการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้บนพื้นฐานของความพร้อมของ องค์ประกอบที่แตกต่างกันตามแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง และเพื่อเป็นการขับเคลื่อนขยายผลการ บริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น รวมทั้งเครือข่ายผู้สนใจได้นำองค์ ความรู้จากการถอดบทเรียนศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบไปใช้ได้จริง คณะผู้วิจัยได้นำกระบวนการ Success Story Sharing (SSS) มาใช้ในการส่งต่อองค์ความรู้ไปสู่เครือข่ายที่มีความสนใจโดยการ จัดเวทีการสนทนากลุ่มและศึกษาดูงานในพื้นที่ต้นแบบทั้ง 3 แห่ง ซึ่งได้รับการตอบรับจาก เครือข่ายผู้สนใจจากภาคส่วนต่างๆ เป็นอย่างดี ทั้งนี้ โครงการวิจัยได้รับความร่วมมืออย่าง ต่อเนื่องจากเครือข่าย 3 พื้นที่ที่มีความพร้อมและยินดีเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับทางโครงการ และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปกับศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบทั้ง 3 ศูนย์อันประกอบไปด้วย องค์การ บริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง จังหวัดสุโขทัย และ เทศบาลตำบลกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

5.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา (เครือข่ายอุทยานการเรียนรู้เมือง นครศรีธรรมราช)

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เป็นหน่วยงานในรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปที่ได้มีวิวัฒนาการและการแก้ไขปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องมาตลอด ในปี พ.ศ. 2498 จึงเกิด คำว่า “องค์การบริหารส่วนจังหวัด” ขึ้นในกฎหมายพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการส่วน จังหวัด พ.ศ. 2498 มีฐานะเป็นนิติบุคคล แยกจากจังหวัดที่มีฐานะเป็นราชการส่วนภูมิภาค และให้ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งในพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันบริหารโดยนายแพทย์สำเริง แหยงกระโทก ซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การ บริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาและแถลงนโยบายต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2551 เพื่อเป็นทิศทางการทำงานตลอดช่วงเวลาของการเป็น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และได้มีการปรับนโยบายให้สอดคล้องกับสภาพ

ปัญหา นโยบายรัฐบาล นโยบายจังหวัด และความต้องการของประชาชนเพื่อดำเนินงานดังนี้
“ สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจก้าวไกล บริหารโปร่งใส ร่วมใจรักษ์โคราช ”

สังคมก้าวหน้า หมายถึงการพัฒนาด้าน การศึกษา ศาสนา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม การกีฬา วัฒนธรรม ให้มีความมั่นคงก้าวหน้า คุณภาพชีวิตของประชาชน อยู่ดีมีสุขมุ่งเน้นพัฒนาที่ตัวบุคคลทำให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนา “คนพัฒนาดีแล้วสิ่งอื่นก็จะพัฒนาได้ดีด้วย”

เศรษฐกิจก้าวไกล หมายถึงการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีอาชีพไม่ว่างงานมีรายได้พอเพียง มีการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบทางสังคมมีโครงสร้างพื้นฐาน ที่สะดวกรวดเร็วและเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ

บริหารโปร่งใส หมายถึงการจัดโครงสร้างองค์การแนวใหม่และการบริหารจัดการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ ยึดมั่นธรรมาภิบาล บริการเพื่อประชาชนให้ข้าราชการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค เท่าเทียมและยุติธรรมโดยประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานได้

ร่วมใจรักษ์โคราช หมายถึง หล่อหลอมและบูรณาการเป็นมิตรกับทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาคราชการ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ภาคการเมือง นายกองจัดการบริหารส่วนจังหวัดไม่สังกัดพรรคการเมืองใดประสานงาน การเมืองทุกระดับ ได้แก่ สส. สว. ส.อบจ. สท. อบต. และเทศบาลภาคเอกชน รวมทั้งภาคประชาชน ให้มีอุดมการณ์รักษ์โคราชร่วมกันด้วยความสมานฉันท์เพื่อการพัฒนาโคราชอย่างยั่งยืนต่อไป

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาได้แบ่งส่วนงานย่อยออกเป็น 11 หน่วยงานได้แก่ กองกิจการสภา สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กองแผนและกองงบประมาณ กองคลัง กองช่าง กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กองการส่งเสริมคุณภาพชีวิต กองพัสดุ กองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองสาธารณสุข และหน่วยตรวจสอบ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มีผลงานโดดเด่นในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาการศึกษา และนายกองจัดการบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาคนปัจจุบันเห็นความสำคัญในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชน เยาวชนทั้งในและนอกจังหวัดนครราชสีมาได้มีโอกาสมาศึกษาเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

5.1.2 การดำเนินงานของเครือข่าย

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาได้ร่วมเรียนรู้ในโครงการนี้ โดยส่งคณะตัวแทนไปศึกษาดูงานของอุทยานการเรียนรู้นครศรีธรรมราช และได้ไปร่วมเรียนรู้การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ เทศบาลนครพิษณุโลก และเทศบาลตำบลอากาศอำนวย

หลังจากที่ได้เข้ามาศึกษากับเครือข่ายของศูนย์เรียนรู้ทั้ง 3 ศูนย์ คณะตัวแทนได้เห็นสิ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่โดยทางนายกองจัดการบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มีนโยบายที่ได้มอบหมายให้รองผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า นครราชสีมา ซึ่งเป็นหน่วยงาน

ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ได้นำสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมเครือข่ายมาเสนอความคิดเห็นพูดคุยปรึกษากับคณะบริหารและรายงานให้ผู้บริหารทราบว่า สิ่งที่ได้ไปเรียนรู้มานั้น สามารถนำมาปรับให้เข้ากับทางพื้นที่ได้อย่างไร โดยต้องมีการวางแผน มีคณะทำงานที่จะต้องยกร่างแผนเสนอถึงทิศทาง วิธีการ งบประมาณ ที่จะสามารถจัดทำเสนอการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่นายกฯ ได้กำหนดนโยบายไว้ ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ที่ครบวงจร โดยนำลักษณะการทำงานของแต่ละศูนย์ฯ มาพิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดให้ศูนย์เรียนรู้ที่อยู่ในพื้นที่ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า นครราชสีมา ซึ่งจะเปิดให้เป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้ให้กับบุคคลทั่วไปได้เข้ามาใช้ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ด้วย

จากการที่ได้ติดตามประสานกันในระดับหนึ่ง คณะผู้บริหารมีข้อคิดเห็นว่าศูนย์การเรียนรู้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาจะสามารถเกิดขึ้นได้น่าจะใช้สถานที่ในพื้นที่ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และทางผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมามีความมุ่งมั่นที่จะจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพราะมีความพร้อมเรื่องงบประมาณ ในส่วนของเรื่องโครงสร้างพื้นฐานนั้นทางผู้บริหารมีความสามารถในการสนับสนุน สิ่งที่จะต้องชัดเจนน่าจะเป็นการเตรียมด้านความคิดของผู้ที่จะมารับนโยบายไปแปรเปลี่ยนเป็นการปฏิบัติ โดยในเบื้องต้นจะต้องจัดทำแผนการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรม

สิ่งที่จะดำเนินการต่อไป คือคณะทำงานจะต้องร่วมกันคิดและระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อดึงความรู้จากหลากหลายส่วนมาจัดการความรู้เพื่อการนำเสนอความคิดเห็นในการร่วมกันเสนอแผนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ให้กับทีมผู้บริหาร เพื่อจะได้จัดทำเป็นโครงการเสนอบรรจุไว้ในแผนปีงบประมาณ

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานขยายเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาในระยะเบื้องต้นอยู่ในขั้นตอนแบ่งปันความเห็นและวิสัยทัศน์ (Shared vision) ระหว่างผู้บริหาร คณะทำงาน ผู้ปฏิบัติงาน ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก เพื่อให้มีความรู้กว้างขวางขึ้น

5.2 องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง (เครือข่ายอุทยานการเรียนรู้เทศบาลนครพิษณุโลก)

5.2.1 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อ พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 และได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลจากกระทรวงมหาดไทย เมื่อ พ.ศ. 2539 องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งมีพื้นที่ในความรับผิดชอบประมาณ 54.12 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมถึง มีภูเขาบางส่วน ในฤดูน้ำหลากจะมีน้ำมาก ส่วนหน้าแล้งจะแห้งแล้งอย่างมากและแหล่งน้ำตื้นเขิน ประชากรหรือชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำไร่ และรองลงมาคือ เลี้ยงสัตว์ เป็นชุมชนที่มีคน

หลายมาอยู่รวมกัน คือ บ้านคลองแห้งบ้านปากคลองช้าง บ้านหนองซุงบ้านวัดโบสถ์ บ้านน้ำด้วน บ้านนากลาง บ้านไผ่ขวาง

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังมีประชากรมีจำนวน 5,053 คน (ชาย 2,510 คน หญิง 2,543 คน) ประชาชนในเขตตำบลเมืองบางขลัง ส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก คือทำนา ทำไร่ และรองลงมาคือ เลี้ยงสัตว์ โดยแยกเป็นรายอาชีพการเกษตรกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจได้แก่ ข้าวนาปี ถั่วเหลือง อ้อย กัญชง ไข่ มะลิ และพุทรา เป็นต้น

บริบทด้านการเมืองปัจจุบัน นายสุวิทย์ ทองสงค์ ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง สมัยแรก ในปี พ.ศ. 2548 วิธีการบริหารงานของท่านสนับสนุนการทำงานเป็นทีม สร้างทีมงานที่เข้มแข็งมาช่วยวางแผน ร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามกรอบภาระหน้าที่ ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง หมู่ที่ 5 บ้านวัดโบสถ์มีโบราณสถานเมืองบางขลัง เมื่อสืบค้นจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรองพบว่า เป็น “ชุมชนเมืองบางขลัง” มีความเป็นเมืองร่วมสมัยกับเมืองเซียงและอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งอายุระหว่าง 700 ปี ถึง 1,000 ปี นับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มี “ทุนทางประวัติศาสตร์” และ “ทุนทางศิลปวัฒนธรรม” ถือเป็นแรงบันดาลใจให้องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นในเวลาต่อมา

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังถือว่าเป็นองค์กรที่มีผลงานโดดเด่น จนเป็นที่ยอมรับดังเห็นได้จากรางวัลที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ อาทิเช่น ได้รับรางวัลชมเชยจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยปี 2551 และ 2552 รางวัลองค์กรที่ทำคุณประโยชน์ต่อกระทรวงวัฒนธรรม ปี 2552 รางวัลพระปกเกล้าสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศ ด้านการเสริมสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม ประจำปี 2552 เป็นต้น

5.2.2 การดำเนินงานของเครือข่าย

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัยได้ให้ความสนใจเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการดำเนินโครงการ ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังได้ส่งตัวแทน คือ นายสมชาย เตือนเพ็ญ รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโครงการ อีกทั้งนักวิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในประเด็นบทเรียนที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ การบอกเล่าถึงแรงบันดาลใจ แนวคิดในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจุบัน ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประจำตำบล คือ “ศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลด้านเศรษฐกิจพอเพียง” มีกิจกรรมการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจประกอบไปด้วยการทำไม้กวาดดอกหญ้า การเพาะเห็ดนางฟ้า การทำไม้กวาดทางมะพร้าว โรงสีชุมชน การผลิตข้าวกล้อง การเลี้ยงเป็ด การเลี้ยงหมู การเลี้ยงปลา การทำผัก

สวนครัว ฯลฯ แต่ศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวได้รับเงินสนับสนุนในการจัดตั้งร่วมกันหลายภาคส่วน ทั้งส่วนราชการในตำบลและนอกตำบล จากนายอำเภอสวรรคโลก, ที่ทำการปกครองอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสวรรคโลก สหกรณ์จังหวัดสุโขทัย นิคมสหกรณ์พระร่วง วิทยาลัย เกษตรและเทคโนโลยีสุโขทัย สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น ในแต่ปีองค์การบริหารส่วนตำบล เมืองบางขลังได้ร่วมจัดกิจกรรมในศูนย์หลายครั้งและมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นจำนวนมาก

ภายหลังจากที่ได้เข้ามาศึกษากับเครือข่ายของศูนย์เรียนรู้ทั้ง 3 ศูนย์ได้นำสิ่งที่ได้จากการ เข้าร่วมเครือข่ายในด้านแนวคิด รูปแบบการจัดตั้ง วิธีการดำเนินงาน มาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ สำหรับแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2553 องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังอยู่ ระหว่างการก่อสร้างสำนักงานใหม่ (ประมาณการแล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ 2554) โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังเสนอต่อที่ประชุมสภาว่าหากสำนักงานใหม่สร้าง เสร็จพร้อมบริการประชาชนแล้ว สิ่งที่จะดำเนินการต่อไป คือ จะจัดประชาคมเพื่อร่วมกันเสนอ แผนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในแบบฉบับของตนเอง โดยใช้สำนักงานเก่าและบริเวณโดยรอบ จัดตั้งเป็น “ศูนย์การเรียนรู้องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง”

ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง มีแนวคิดที่จะนำ ทรัพยากรและทุนในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเริ่มจากรากฐานทางวัฒนธรรม ของชุมชน จาก “ทุนทางประวัติศาสตร์” และ “ทุนทางศิลปวัฒนธรรม” ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็น ฐานความรู้ถือเป็น “องค์ความรู้ภายใน” การนำมาพัฒนาต่อยอด “องค์ความรู้จากภายนอก” คือ การได้ไปร่วมเรียนรู้การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เทศบาลนครศรีธรรมราช เทศบาลนคร พิษณุโลก และเทศบาลตำบลอากาศอำนวย ถือเป็นศูนย์ต้นแบบของโครงการนี้

เมื่อพิจารณาลักษณะการทำงานของแต่ละศูนย์ฯ มาพิจารณาปรับใช้จะประยุกต์จาก เทศบาลตำบลอากาศอำนวยเป็นหลักในการดำเนินการ โดยเฉพาะการสร้างภาคีเครือข่ายกับ องค์การภายนอก จากการศึกษากับคณะบริหารและปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง บางขลังมีความเห็นร่วมกันว่าสิ่งที่นำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และมองเห็น แนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่ยั่งยืน ในปีงบประมาณ 2554 จะจัดทำเป็นโครงการเสนอบรรจุไว้ในแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง

สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ภายใน “ศูนย์การเรียนรู้องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง” ประกอบด้วย พื้นที่จัดนิทรรศการถาวรเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน มีพื้นที่จัดกิจกรรม การฝึกอาชีพ พื้นที่บริการคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต มีลานกิจกรรมสำหรับออกกำลังกาย มีห้องสมุดวางแผนโครงการและกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับคนทุกวัยในครอบครัว มีกิจกรรม การเรียนรู้สำหรับเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่และผู้สูงวัย ฯลฯ และจะพัฒนาต่อยอดในการจัดพื้นที่จัด กิจกรรมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับเด็กในท้องถิ่นได้เรียนรู้ด้วย ซึ่งวางแผนดำเนินการประสานความร่วมมือมายังศูนย์ต้นแบบให้มามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน

ในส่วนปัญหาและอุปสรรคที่คณะผู้บริหารและฝ่ายปฏิบัติการได้ร่วมกันถอดบทเรียน ปัญหาอันดับแรก คือ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ แต่ทุกฝ่ายมีความเข้าใจในศักยภาพทาง งบประมาณขององค์กร และจะริเริ่มดำเนินกิจกรรมที่ใช้งบประมาณน้อย รวมทั้งสร้างภาคี เครือข่ายพัฒนาทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนมาร่วมใน การวางจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ปัญหาอันดับสอง คือ ข้อจำกัดด้านบุคลากร หากมีศูนย์การเรียนรู้ จัดตั้งขึ้นมาแล้วทางองค์กรบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังวางแผนจะพัฒนาบุคลากรภายในมา เป็นปฏิบัติงานหลัก และอาจจะส่งส่งเสริมให้บุคลากรได้ไปเรียนรู้อย่างศูนย์ต้นแบบเพื่อให้เกิดการ เรียนรู้/องค์ความรู้ใหม่ๆ มาพัฒนา/ประยุกต์ในพื้นที่ได้

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานขยายเครือข่ายศูนย์เรียนรู้้องค์การบริหารส่วนตำบลเมือง บางขลังในระยะเบื้องต้นนี้อยู่ในขั้นตอนแบ่งปันความเห็นและวิสัยทัศน์ (shared vision) ระหว่าง ผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และผู้นำชุมชนเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันและสร้างการมีส่วนร่วม ทางความคิดร่วมกันตั้งแต่เบื้องต้น โดยขั้นตอนต่อไปจึงจะดำเนินการขับเคลื่อนจัดทำแผนและ ข้อเสนอการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่มีชีวิต ต่อไป

5.3 ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลกุสุมาลย์ (เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เทศบาลตำบล อากาศอำนวย)

5.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลกุสุมาลย์

พื้นที่ที่ได้เลือกเป็นหน่วยในการขยายเครือข่าย คือ เทศบาลตำบลกุสุมาลย์ อำเภอ กุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร โดยพิจารณาเห็นว่าลักษณะภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมของ ประชากรมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรของเทศบาลอากาศอำนวย กล่าวคือ ขณะที่เทศบาล อากาศอำนวยประชากรส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ไทยโย้ยมีวัฒนธรรมและสำเนียงภาษาที่เป็น เอกลักษณะของตนเอง ส่วนประชากรในเขตเทศบาลตำบลกุสุมาลย์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโส้ ซึ่งมีวัฒนธรรมและภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองเช่นกัน

เทศบาลตำบลกุสุมาลย์เดิมมีฐานะการปกครองท้องถิ่น รูปแบบสุขาภิบาล ซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2516 ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาล ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดสกลนคร ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร ตามถนนสาย สกลนคร-นครพนม มีเนื้อที่รวมประมาณ 6 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านกุสุมาลย์ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 10 ของตำบลกุสุมาลย์

ประชาชนประกอบด้วยคนเชื้อชาติไทยเป็นส่วนใหญ่ การอยู่ร่วมกันในลักษณะพึ่งพา อาศัยกัน ไม่มีปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทหรืออาชญากรรมรุนแรง ประชาชนมีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความร่วมมือที่ดีต่อชุมชนจำนวนประชากรแยกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	จำนวนครัวเรือน	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
1	659	831	883	1,714
6	341	573	583	1,162
8	273	455	532	987
10	78	169	169	338
รวม	1,351	2,083	2,221	4,304

ที่มา : ข้อมูลเดือนมิถุนายน 2552 สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลกุสุมาลย์

เทศบาลตำบลกุสุมาลย์ประชาชนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 เป็นชนเผ่าไทยโล้ซึ่งมีเอกลักษณ์ภาษาพูด แต่ไม่มีภาษาเขียน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง และมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ นับถือผี และเชื่อฟังผู้นำ ความเป็นเอกลักษณ์ของเผ่าไทยโล้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้องถิ่นอย่างเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกันอนุรักษ์ไว้ แต่ยังคงความต่อเนื่องขาดการจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ให้มีการสืบต่อไปในอนาคต

5.3.2 การดำเนินงานของเครือข่าย

ผู้แทนเทศบาลตำบลกุสุมาลย์ คือ นายกิตติกร เลาวีโรจน์ รองนายกเทศมนตรีตำบลกุสุมาลย์ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโครงการนี้ โดยได้ไปร่วมเรียนรู้การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เทศบาลนครศรีธรรมราช เทศบาลนครพิษณุโลก และเทศบาลตำบลอากาศอำนวย

หลังจากที่ได้เข้ามาศึกษากับเครือข่ายของศูนย์เรียนรู้ทั้ง 3 ศูนย์ได้เห็นสิ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่จะทำให้เกิดอนุรักษ์และยั่งยืน ได้นำสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมเครือข่ายมาเสนอความคิดเห็นพูดคุยปรึกษากับคณะบริหาร สมาชิกสภาเทศบาล ตำบลกุสุมาลย์ว่าเราควรจะมีทิศทาง วิธีการต่าง ๆ ที่จะสามารถปรับปรุงศูนย์วัฒนธรรมไทยโล้ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน ให้ความรู้ในด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของบรรพบุรุษ โดยนำลักษณะการทำงานของแต่ละศูนย์มาพิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของเทศบาลตำบลกุสุมาลย์ โดยจะทำการบูรณาการงานในแต่ละฝ่ายแต่ละกองมาช่วยสนับสนุนให้ศูนย์วัฒนธรรมไทยโล้ได้มีการขับเคลื่อนหลังจากหยุดนิ่งมานาน จะทำอย่างไรให้ศูนย์ฯได้กลับมีชีวิตชีวาได้ โดยจะมีการคิดร่วมกันว่าจะต้องมีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลต่างโดยใช้สถานที่ในการปฏิบัติคือศูนย์ฯ นำคนเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆให้

คนได้รู้จักและมีความคุ้นเคย และอาจจะมีการนำหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านนี้ไปปฏิบัติงานที่ ศูนย์จะได้มีดูแลได้อยู่กับศูนย์ฯ และยังมีวางแผนในการจัดเก็บข้อมูลที่มาจากการผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถบอกเล่าถึงเรื่องราวต่างๆของกุสุมาลย์ ฮีตครองต่างๆเพื่อจะได้บันทึกเป็นการบอกเล่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถอ้างอิงจากพยานบุคคลได้

จากการที่ได้พบปะพูดคุยกันในระดับหนึ่ง คณะผู้บริหารมีข้อคิดเห็นว่าศูนย์การเรียนรู้เทศบาลตำบลกุสุมาลย์ที่จะสามารถเกิดขึ้นได้น่าจะใช้สถานที่ที่มีอยู่แล้วคือ ศูนย์วัฒนธรรมไทยโส้ และเป็นแหล่งที่สามารถให้ความรู้ด้านต่างๆได้มากกว่าที่เป็นพิพิธภัณฑ์ของเก่าเพียงอย่างเดียว ควรที่จะเป็นแหล่งข้อมูล แหล่งที่เข้าไปศึกษาหาความรู้ทางด้านภูมิปัญญาของท้องถิ่น แหล่งที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งทางวิชาการด้านต่างๆ แหล่งศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของชาวไทยโส้กุสุมาลย์ต่อไปได้

สิ่งที่จะดำเนินการต่อไป คือการนำเสนอความคิดเห็นกับประธานชุมชนและผู้มีความรู้ทางวัฒนธรรมของอำเภอกุสุมาลย์ เพื่อร่วมกันเสนอแผนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ต่อเทศบาลตำบลกุสุมาลย์และสภาวัฒนธรรมกุสุมาลย์ ซึ่งในปีงบประมาณ 2554 จะได้จัดทำเป็นโครงการเสนอบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเทศบาล

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานขยายเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ชุมชนของเทศบาลตำบลอากาศอำนวยในระยะเบื้องต้นนี้อยู่ในขั้นตอนแบ่งปันความเห็นและวิสัยทัศน์ (shared vision) ระหว่างผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และผู้นำชุมชนเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันและสร้างการมีส่วนร่วมทางความคิดร่วมกันตั้งแต่เบื้องต้น โดยขั้นตอนต่อไปจึงจะดำเนินการขับเคลื่อนจัดทำแผนและข้อเสนอการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเทศบาลตำบลกุสุมาลย์